

SPØRGSMÅL OG SVAR TIL VIDENSBANKEN**ARKÆOLOGI****ARKÆOLOGIENS VERDEN**

Vælg en genstand fra oldtiden, og prøv at stille spørgsmål til den. F.eks. hvad er den lavet af? Hvor er den fundet? Hvad er den fundet sammen med? Hvor kommer den fra? Er der fundet lignende genstande? Hvad har den været brugt til? Hvordan er den havnet i jorden? Hvem har ejet den? Hvem har lavet den? Osv. Man behøver ikke at kunne svare på alle sine spørgsmål, det kan arkæologerne heller ikke altid.

Hvilke oldtidsmenneskers grave kender man bedst? Hvorfor?

(De rige og betydningsfulde mennesker – fordi de fik flest ting med i graven)

Hvad kalder man læren om jordlag, der kan fortælle, hvilke lag der er ældst og yngst?

(Stratigrafi)

RELIGION

Hvilke nordiske guder er afbilledet på jernalderens guldbrakteater?

(Odin, Tyr, Balder og Høder)

Hvor mener man, inspirationen til de nordiske guder kom fra i jernalderen?

(Fra de romerske (og græske) guder ved Middelhavet)

RELIGIONENS RAMME

Hvorfor smed man våben i Tissø?

(Måske fordi det var ofre til krigsguden Tyr, som søen var opkaldt efter)

Hvor blev de første kirker i Danmark opført?

(På gamle stormandsgårde)

GRAVEN – BEGRAVELSESSKIK I VIKINGETIDEN

Hvilke gravgaver var særligt forbeholdt kvinderne?

(Bl.a. visse smykker, redskaber til at fremstille tøj med og husholdningsting)

Hvilke gravgaver var særligt forbeholdt mændene?

(Bl.a. våben, værktøj og jagthunde)

Hvor tror du/I, at man gjorde af børnene, inden man blev kristen i Danmark?

(Det er op til eleverne selv at komme frem til mulige svar, da arkæologerne ikke kan besvare dette spørgsmål)

Hvem tilhørte den rigeste grav i vikingetiden?

(En kvinde – Oseberggraven)

INDFLYDELSE FRA UDLANDET – FREMMEDE GENSTANDE I DANMARK

Hvem lod de rige vikinger sig inspirere af i designet af deres tøj?

(Det byzantinske hof)

Hvor fik vikingerne størstedelen af deres sølv fra?

(Fra det arabiske område, i form af mønter)

VIKINGETIDENS BYER

Var det bønder, der boede i Hedeby?

(Nej – det var håndværkere, handelsfolk og soldater)

MILITÆRE ANLÆG – TRUSLEN FRA SYD

Hvem byggede de fire ringborge?

(Harald Blåtand)

Hvem skulle Danevirke beskytte danskerne mod?

(Tyskernes, dvs. på dette tidspunkt karolingernes og ottonernes landstyrker)

RUNESTEN OG RUNER

Hvor kom inspirationen til udviklingen af runealfabetet fra i jernalderen?

(Det latinske alfabet, der blev brugt ved Middelhavet)

Hvem var det, der rejste runesten i vikingetiden?

(Det var de rige og magtfulde – både mænd og kvinder)

DYRESTILE – DE NORDISKE DYR

Hvad hedder Odins to ravne, som er afbilledet på for eksempel dragtsmykker?

(Hugin og Munin)

VIKINGERNES UDSEENDE

Hvilken farve signalerede, at man var velhavende i vikingetiden?

(Blå – som man kunne udvinde af planten vajd eller indigo)

Hvilke genstande har vi fundet, som viser, at vikingerne gik op i deres udseende?

(Kamme, vaskefade, øreskeer, pincetter, tandskader fra tandstikker samt billeder og figurer af både kvinder og mænd)

KLAR TIL ANGREB!

Hvad var det mest almindelige våben i vikingetiden?

(Økser – sværd var dyre, mens alle havde råd til en arbejdsøkse)

Havde vikingerne horn i hjelmen?

(Nej)

HISTORIE

HISTORISKE KILDER TIL VIKINGETIDEN

Hvem skrev vikingernes historie?

(Vikingerne selv skrev ikke deres historie ned, det gjorde udlændinge som arabere, englændere, tyskere og frankerne. Også vikingernes efterkommere har beskrevet vikingetiden, som i "Roskildekrøniken", Saxos "Gesta Danorum" og de islandske sagaer)

Hvad er det for en vold ved Danmarks sydgrænse, vi både kender fra historien og arkæologien?

(Dannevirke)

DE NORDISKE GUDER

Hvor findes beskrivelsen af verdens skabelse i den nordiske mytologi?

(Vølvens Spådom)

Hvad kunne vikingerne ifølge Tietmar af Merseburg finde på at ofre til Odin?

(Mennesker, hunde, haner og høge hvert niende år)

Var det kun de asatro vikinger, der tog varsler?

(Nej, også de kristne)

KRISTENDOMMEN

Hvilken missionær rejste med kong Harald Klak til Danmark?

(Ansgar)

Hvad var det, Poppo ifølge sagnet skulle have gjort for at omvende Harald til kristendommen?

(Bære jernbyrd)

OVERGANGEN MELLEM RELIGIONERNE

I de danske folkesagn kan man finde væsner og ting, som oprindeligt kommer fra den nordiske mytologi. Hvilket mytologisk væsen er beslægtet med lindorme?

(Midgårdsormen)

Hvilken figur fra kristendommen minder Balder om?

(Jesus)

EN BEGRAVELSE I VIKINGETIDEN

Hvorfor ved vi, hvordan høvdingebegravelsen foregik ved Volga i år 922?

(Fordi araberer Ibn Fadlan overværede begivenheden og nedskrev historien)

Findes der nogle arkæologiske beviser for, at stormænd og -kvinder kunne blive begravet i skibe?

(Ja, blandt andet Ladbygraven og Oseberggraven)

KONGEMAGT I DANMARK

Hvordan døde kong Harald Blåtand ifølge Saxo, der skrev historien ned i starten af middelalderen?

(Saxo skriver, at Harald blev skudt bag i ryggen af en pil af Palnatoke, og senere døde af sit sår).

Hvilke samfundsklasser beskrives i *Rigs Vandring*?

(Tre: Slaver, bønder og stormændene, også kaldet træl, karl og jarl).

VIKINGERNES REJSER

Hvem opdagede Amerika?

(Leif den Lykkelige)

Kejseren af Konstantinopel havde sin egen livgarde af vikinger, hvad blev den kaldt?

(Varægergarden eller væringegarden)

DE STORE VIKINGEBYER

Hvorfor tvangsflyttede kong Godfred handelsfolkene fra Reric til Hedeby i Danmark?

(så han kunne opkræve skatter hos købmændene)

Man har ikke fundet Harald Blåtands jordiske rester, men hvor skulle de ifølge Saxo ligge begravet?

(I den kirke, Harald Blåtand ifølge Saxo skulle have ladet bygge i Roskilde – ikke i domkirken, der er af senere dato)

SKØNHED OG HYGIEJNE

Hvorfor syntes Ibn Fadlan, at vikingerne var beskidte og uhygiejniske?

(Fordi de spyttede, pudsede næse og vaskede sig i det samme vand)

Hvad er en skægløs i *Njals saga*?

(En ung og umoden person)

JELLING

JELLING OG KONGEMAGTEN

Hvorfor er Jelling-monumenterne nogle af de vigtigste monumenter fra Danmark?

(A. Jelling-monumenterne omfatter de største gravhøje fra Danmarks Oldtid, B. Monumentet nævner to danske vikingekonger ved navn, C. Monumentets udvikling er usædvanligt – strækker sig over lang tid)

TROSSKIFTET

Hvem var det der tog kristendommen til sig i 900-tallet?

(De rige og kirkens egne folk)

Hvornår opgav de fleste hedninge i Danmark de nordiske guder til fordel for Jesus?

(I 1100- og 1200-tallet)

HARALDS RUNESTEN

Hvad brugte Harald sin runesten til?

(Til at fortælle, at han var af kongelig slægt (Gorm og Thyra), til at fortælle, at han var konge over både Danmark og Norge, og til at fortælle, at han havde kristnet danskerne)

Hvorfor kristnede Harald Blåtand Danmark?

(Nogle mener, at munken Poppo overbeviste Harald om sin guds styrke ved at bære jernbyrd, andre mener, at Harald lod danskerne kristne, for at Frankerriget ikke skulle bruge missionen som undskyldning for at invadere Danmark)

GORMS RUNESTEN

Har Gorms runesten altid stået foran kirken, hvor den står nu?

(Nej – oprindeligt stod den måske i stævnen på den store skibssætning)

Hvad kan det være for kumler, det vil sige mindesmærker, Gorm fik lavet for Thyra?

(Det kan være selve runestenen og den store skibssætning)

ET SKIB AF STEN

Hvad brugte vikingerne skibssætninger af sten til?

(Bl.a. til at begrave deres døde i)

MYSTERIET OM GRAVHØJENE OG GRAVEN UNDER KIRKEGULVET

Ved vi med sikkerhed, hvem der blev begravet i Nordhøjen?

(Nej, gravgaverne kan ikke kønsbestemme den eller de afdøde, og der er ikke nogen menneskeknogler tilbage. Nogle mener dog, at det var Gorm den Gamle, som måske senere blev flyttet til kammergraven under kirken)

Hvorfor er der ikke nogen skeletter i Nordhøjen?

(Fordi nogen brød ind i højen et stykke tid efter gravlæggelsen og fjernede den eller de afdøde)

Hvordan kunne arkæologerne regne ud, at graven under kirken ikke var mandens første hvilested?

(Fordi knoglerne lå hulter til bulter)

Hvorfor tror man, at den person, der i dag ligger under kirkegulvet, oprindeligt blev begravet i Nordhøjen?

(Blandt andet fordi man har fundet et sølvbæger i Nordhøjen, hvis ornamentik ligner ornamentikken på nogle sølvsmykker, man har fundet i graven under kirken)

KIRKEN OG KONGEN

Hvad er stenkirken i Jelling bygget oven på?

(Tre nedbrændte trækirker og kammergraven)

Hvorfor tror man at stormanden fra Lisbjerg forærede sin jord til kirken i vikingetiden?

(For at få magt over religionen og dermed de troende)

Hvad er det, arkæologerne leder efter ved Jelling, nu hvor de har fundet resterne efter en stor indhegning som ved Lisbjerg?

(En storgård, der kunne være ældre end den første trækirke)

HVAD VAR DANMARK?

Hvad måtte kongen gøre i vikingetiden for at holde styr på hele riget?

(Rejse rundt, og dermed opretholde personlig kontakt til stormændene. Under sine rejse kunne han bosætte sig på ringborgene, i byerne og på sine kongelige storgårde med tilhørende haller)

JELLINGDYNASTIET

Hvad kan være grunden til at Gorm og Harald byggede Jelling-monumentet?

(Måske for at imponere frankerne og jyderne)

Hvad mangler der i Jelling, for at man kan sige, at det var hjemsted for konger?

(En kongelig storgård med en kongelig halbygning som ved Lejre og Tissø)